

Маматова Мира Жанибековна - ага окутуучу,
Орозали кызы Гүлкайыр – окутуучусу,
Ош технологиялык университети

ОШТУДАГЫ СТУДЕНТТЕРДИН ОКУУГА БОЛГОН МОТИВАЦИЯСЫН ИЗИЛДӨӨ

Илими студенттердин окууга болгон мотивация проблемаларына арналат. Колдонулган «мотив», «мотивация» түшүнүктөрүнө анализ жүргүзүлүп, Университеттин студенттердин мотивациясынын эмпирикалык изилдөөлөрүнүн жыйынтыгы чыгарылган. Окутуучуларга жана студенттерге окууга болгон мотивацияны жогорулатуу максатында сунуштар берилген.

Негизги сөздөр: мотив, мотивация, окууга болгон мотивация,

Маматова Мира Жанибековна - ст. преподаватель,
Орозали кызы Гүлкайыр – преподаватель,
Ошский технологический университет

ИССЛЕДОВАНИЕ МОТИВАЦИИ К УЧЕБЕ СТУДЕНТОВ ОШТУ

Статья посвящена проблемам мотивации студентов высших учебных заведений. Анализируется используемые в публикации понятия «мотив», «мотивация». Предлагаются результаты эмпирического исследования мотивации студентов университета. Даны рекомендации для студентов и преподавателей с целью повышения учебной мотивации.

Ключевые слова: мотив, мотивация, мотивация к учебе

Mamatova Mira Zhanibekovna - senior lecturer, Orozali kyzy Gulkayyr - lecturer,
Osh Technological University

OSHTU STUDENTS' MOTIVATION RESEARCH TO TRAINING

This article is devoted to the motivation of high institution students. The concept of “motive”, “motivation” used in this work is analyzed. The results of empirical research about student’s motivation at University are suggested. With the aim of increasing learning motivation some recommendations for students and teachers are given.

Key words: motive, motivation, learning motivation.

Көптөгөн окумуштуулар В.Г.Асеев, Л.И.Божович, Е.П.Ильин, А.Н.Леонтьев, А.К.Маркова, Л.А.Регуш, С.Л.Рубенштейн, Е.А.Сорокоумова, Х.Хекхаузен, З.Ф.Фрейд ж.б. тарабынан мотивация проблемасын изилдөөнүн татаалдыгы жана көп жактылуугу, анын маанисин, табигатын, түзүлүшүн, усулдарын түшүнө билүүдө байкалат. Биринчи жолу 1910- жылы «мотивация» деген сөздү окумуштуу А.Шопенгауэр «Жетишээрлик себептин төрт принциби» деген илимий баяндамасында колдонгон. Андан кийин бул терминди адамдар менен жаныбарлардын жүрүм-турумунун багытын баяндап берүүдө колдонушкан. А.Л. Леонтьевдин теориясы боюнча «мотив» термини адамдын ишмердүүлүгү, керектөөсү менен байланышкан. Бул илимий традицияны улантып Л.И.Божович мотив- бул адамды иш-аракетке түрткөн чоң күч деп жазат. Мотив катары адамда керектөөнү пайда кылган сырткы дүйнөнүн предметтери, адамдын идеялары, сезимдери, эмоциялары эсептелинет.

Студенттердин окуу ишмердүүлүгү ар түрдүү мотивациялар менен мүнөздөлөт. Ал ошол билим берүүчү мекеменин базасында окуу ишмердүүлүгүн ишке ашыруучу билим берүү системасын тандоодон, окуу процессин уюштуруудан,
Известия ОшТУ 2019 №2

студенттердин субъективдүү өзгөчөлүктөрүнөн (жаш курагы, жынысы, интеллектуалдык өнүгүүсү, жөндөмү, өзүн-өзү баалоосу ж.б.), окутуучунун субъективдүү өзгөчөлүктөрүнөн, эң биринчиден анын кесиптик ишмердүүлүгүнөн жана студенттерге болгон мамилесинен, окуу предметинин өзгөчөлүгүнөн, студенттердин мотивациясынан ж.б. көз каранды. Студенттердин мотивациясы окуу ишмердүүлүгүнүн түзүлүшүнүн негизги компоненти болуп саналат.

Студенттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүнүн өнүгүүсүнүн психологиялык өзгөчөлүктөрүн анализдеп көрүп, жогорку окуу жайлардагы окутуу мезгилин 4 этапка болдук. Биринчи этап – 1 курс. Бул этапка кесиптик жана окуу мотивдеринин жогорку деңгээли мүнөздүү. Экинчи этап-2-3 курстар, бул этап студенттердин окууга болгон мотивациясынын бардык компоненттеринин интенсивдүү төмөндөөсү менен мүнөздөлөт. Кийинки үчүнчү этап 4-5 курстар, бул этап ар түрдүү формадагы окуу мотивдеринин биригүүсү жана кесипти андай билүү даражасынын өсүүсү менен мүнөздөлөт.

Таануу мотивациясынын пайда болуусу менен психикалык процесстерде б.а. кабыл алуу, эске тутуу, ойлоо жана башка кызыгууну пайда кылган ишмердүүлүктү аткаруудагы адамдын башка мүмкүнчүлүктөрүндө өзгөрүүлөр жүрөт.

Изилдөөнүн негизги максаты – студенттердин окууга болгон мотивациясын изилдөө.

Изилдөөнүн гипотезасы– Ош технологиялык университетиндеги студенттерде «билим алуу» мотивинин үстөмдүгү.

Изилдөөдөгү эмпирикалык маселелердин ичинен студенттердин окуу мотивациясынын өзгөчөлүктөрүн ачып берүү менен маалыматтарды математикалык жол менен иштетүүнү колдонуп студенттердин үстөмдүк кылган мотивдерин аныктап алсак болот. 16 ар түрдүү мотивдерден турган тандоо Ош технологиялык университетинин студенттеринин арасында жүргүзүлдү. Гипотезаны ырастоо иретинде А.А. Реан, В.А. Якуниндин «Студенттердин окуу ишмердүүлүгүндөгү мотивдерин окуп-үйрөнүү» жана «Жогорку окуу жайлардагы окууга болгон мотивацияны үйрөнүү» усулдары колдонулду.

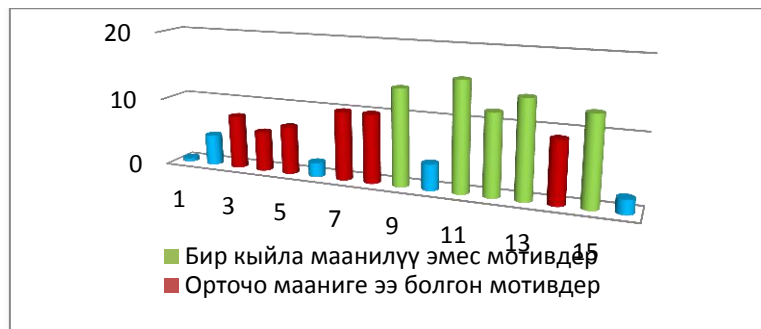
Алынган анализдин жыйынтыктары көрсөткөндөй студенттердин тандоосунда бир кыйла маанилүү деп эсептелген мотивдер төмөндөгүлөр болду: №1 мотив «жогорку квалификациялуу адис болуу», №2 мотив «диплом алуу», №6 мотив «терең жана бекем билим алуу», №10 мотив «келечектеги кесиптик ишмердүүлүктү ийгиликтүү камсыздоо», №16 мотив «интеллектуалдык канааттануу алуу».

Ал эми анча деле маанилүү эмес деп эсептелген мотивдер: №9 мотив «курсташтарынан артта калбоо», №11 «педагогикалык талаптарды аткаруу», №12 мотив «окутуучулардын сыйлоосуна жетишүү», №13 мотив «курсташтар үчүн үлгү болуу», №15 мотив «начар окугандык үчүн айыптоодон качуу» болду. Төмөндөгү диаграммадан (1) маанилүүлүг боюнча жайгашкан 16 мотивдин деңгээлдери көрсөтүлдү.

Жыйынтыгында, студенттер тандаган мотивдердин ортосунда айырмачылыктар бар экендигин жана гипотезага ылайык Ош технологиялык университетинде «билим алуу» мотиви жетелөөчү алдынкы мотив экендиги аныкталды.

Диаграмма 1

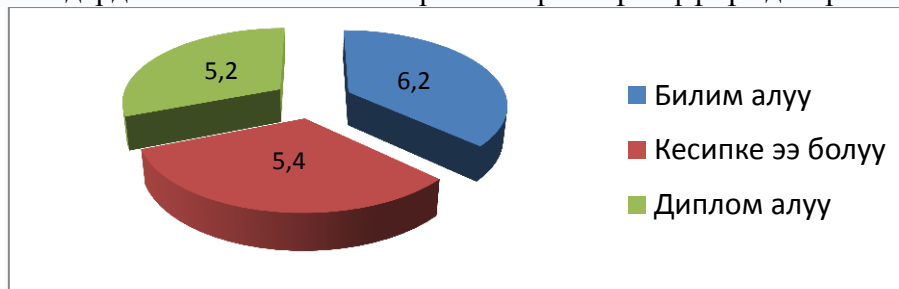
Студенттердин окуу ишмердүүлүгүндөгү мотивдерин окуп-үйрөнүү диаграммасы

«Excel» программасында мотивдердин жыйынтыгынын орточо көрсөткүчтөрү эсептелип чыкты. 2-диаграммада «Билим алуу» (6,2), «Кесипке ээ болуу» (5,4) мотивдери бир кыйла маанилүү көрсөткүчкө, ал эми «Диплом алуу»(5,2) мотиви азыраак көрсөткүчкө ээ болгондугу көрүнүп турат.

Диаграмма 2

Мотивдердин жыйынтыгынын орточо көрсөткүчтөрүнүн диаграммасы

Изилдөөнүн жыйынтыгында окутуучулар менен студенттерге окууга болгон мотивацияны жогорулатуу максатында төмөнкүлөрдү сунуштайбыз:

Максат коё билүү. Мотивация – бул максатка жетчү жол. Өзүнүн максатын так элестете билүүсү студенттин шыктануусун күчөтүүнүн күчтүү каражаты болуп саналат.

Студенттин жоопкерчиликтүүлүгү. Келечекте кандай адис болоору үчүн студент жоопкерчиликтүү экендигин эсинен чыгарбоосу керек. Милдеттүүлүк сезими мотивацияны күчөтөт.

Студенттин өз алдынча изденүүсү. Педагогдун өз алдынча иштерди тура уюштуруусу студенттин изденип иштөөсүнө жол ачат, шыктандырат. Студент өзүнүн үстүнөн иштөөсү зарыл экендигин түшүнөт.

Алынган билимдердин теоретикалык жана практикалык маанилүүлүгүн аңдоо. Ар бир курста алынган билимдер маанилүү экендигин, ийгиликтүү кесипти киши мердүүлүктү камсыз кыла ала тургандыгын студенттин түшүнүүсү.

Рейтинг менен баалоо студенттерге мотивация берүүнүн заманбап усулу. Студенттин биринчи рейтингинин ийгиликтүү болуусу андан аркы ийгилигине жол ачат. Студенттин окуу жыйынтыгы канчалык жогору болсо, студенттин окууга болгон мотивациясы ошончолук жогору болгонун көрүүгө болот.

Окутуучу сабакчурнда студенттерге мотивация беретурган атмосфера жаратаалуусу зарыл. Студент окутуучудан мотивация алса гана алдыга жыла алат. Студенттин окуу мотивациясынын калыптанышына окуу ишмердүүлүгүн аткарууга карата коюлуучу талаптар жакшы таасир тийгизет.

Изилдөөлөрдүн жыйынтыгында студенттердин пикири боюнча алардын окууга болгон мотивациясын жогорулатуучу иш-чаралар төмөнкүлөр болуп эсептелет: окутуудагы инновациялык технологиялардын колдонулуусу, материалдык жактан стимул берүү, стипендияны жогорулатуу, окутуучулардын мотивация түзө билүүсү, окутулуучу предметтерди тандоого мүмкүнчүлүк берүү (курсы по выбору), ар бир

курста адистик боюнча практиканы уюштуруп берүү, окуунун жыйынтыгы боюнча экзамен, зачетторду автоматтык түрдө тапшыруу, студенттердин эс алуу проблемаларын чечип берүү (санатория, профилактория, курортторго путевка берүү маселелери).

Адабияттар:

1. **Бордовская Н.В.**, Реан А.А. Педагогика. Учебное пособие. СПб. [Текст] Питер, 2009.-294стр.
2. **Маркова А.К.** Формирование мотивации учения. [Текст] М: Просвещение, 2006.- 166стр.
3. **Божович Л.И.** Избранные психологические труды: Проблемы формирования личности. [Текст] / Под.ред. Д.И. Фельдштейна // – М:Межд.пед.акад.,1995.- 209стр.
4. **Хекхаузен Х.** Мотивация и деятельность. – 2-е издание-СПб: [Текст] Питер; М.: Смысл, 2003. – 860стр – Серия «Мастера психологии»